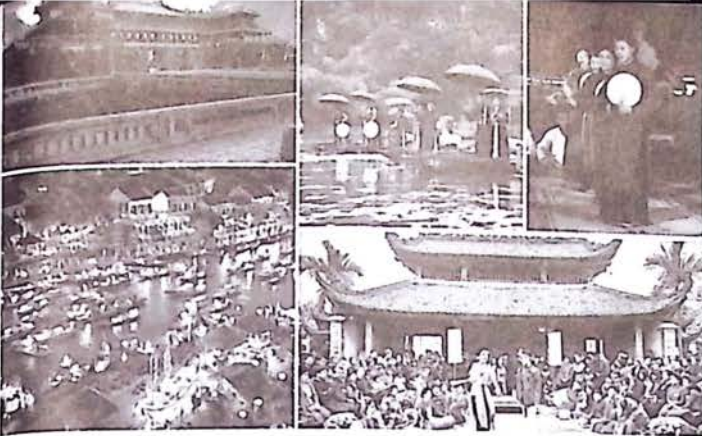




Đánh thức GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HÓA ĐẤT VIỆT

Bích Ngọc

Với bề dày hơn 4000 năm lịch sử, Việt Nam có một kho tàng di sản văn hóa đồ sộ, phong phú, độc đáo, giàu giá trị là hàng nghìn di tích đã được công nhận và bảo tồn. Trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, việc ứng dụng công nghệ và chuyển đổi số trong quản lý, bảo tồn và quảng bá di sản văn hóa đã tiếp thêm sức sống, tăng giá trị cho các di sản Việt Nam.

Từ khóa: Di sản, văn hóa, số hóa, công nghệ

Abstract: With a history spanning over 4000 years, Vietnam possesses a vast, rich, unique, and valuable treasure trove of cultural heritage, consisting of thousands of recognized and preserved monuments. In the context of the 4.0 technology revolution, the application of technology and digital transformation in the management, preservation, and promotion of cultural heritage has revitalized and increased the value of Vietnamese heritage.

Keywords: Heritage, culture, digitization, technology

Còn Viện Văn hóa Nghệ thuật quốc gia Việt Nam cũng đã số hóa được hơn 700 báo cáo khoa học, 1.154 băng phim khoa học và tư liệu và 40.000 ảnh; đã và đang tạo lập được cơ sở dữ liệu (CSDL) dự án Văn hóa phi vật thể. Trên hệ thống website của Viện cũng bước đầu cập nhật các di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại, di sản văn hóa phi vật thể cần bảo vệ khẩn cấp, danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Qua đó đã tạo nên một ngân hàng dữ liệu, cung cấp các dữ liệu chi tiết, khoa học về các di tích cụ thể, các thông số kỹ thuật trùng tu di tích, giúp cho việc tra cứu và tìm kiếm thông tin dữ liệu về di tích trở nên thuận lợi, đa dạng hóa cách tiếp cận dữ liệu và góp phần quảng bá di sản tới nhiều đối tượng...

Trung tâm Bảo tồn Di tích Cố Đô Huế là một trong những đơn vị đi đầu trong việc thực hiện chuyển đổi số để bảo tồn và phát huy

di sản. Thời gian qua, Trung tâm này đã số hóa được lượng lớn dữ liệu với hơn 25.000 trang tài liệu Hán Nôm, 172 hồ sơ bao gồm hồ sơ di tích, hồ sơ khảo cổ, hồ sơ di sản, số hóa được 250 ảnh sắc phong, 295 ảnh thơ văn trên kiến trúc cung đình Huế... Chỉ tính riêng số lượng hiện vật, cổ vật của triều Nguyễn đã có tới 207 cổ vật quý, đặc trưng với hiện vật/bộ hiện vật là bảo vật quốc gia đã được scan, số hóa 3D. Việc số hóa các di sản, di tích, tư liệu đã tạo nên kho dữ liệu lớn của Quần thể Di tích Cố đô Huế, phục vụ đắc lực cho công tác nghiên cứu, bảo tồn di sản cũng như công tác thống kê, quản lý và bảo tồn.

Đánh thức giá trị di sản bằng công nghệ số

Cùng với quản lý và bảo tồn các di sản văn hóa, trong bối cảnh phát triển của các nền tảng trực tuyến, các giải pháp công nghệ số cũng đang làm thay đổi cách thức tiếp cận, phát huy giá trị

và tăng thêm sức sống cho các di sản. Đồng thời là cầu nối hữu ích đưa các di sản đến gần hơn với công chúng, thông qua các ứng dụng thực tế ảo (VR), thực tế tăng cường (AR), đem lại những trải nghiệm mới mẻ cho du khách, góp phần phát triển kinh tế - xã hội, thúc đẩy sự phát triển của ngành công nghiệp văn hóa.

Ví dụ như Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam đã tạo tiếng vang với giải pháp không gian triển lãm mỹ thuật trực tuyến VAES mang giá trị vượt trội, xuất sắc. Lấy ý tưởng hoa sen để mô tả không gian vật lý sang trọng, bề thế, giàu tính nghệ thuật và dựa trên mô hình của các bảo tàng, triển lãm lớn trên thế giới, không gian triển lãm trên nền tảng VAES được xây dựng 3D với 2 hạng mục lớn là tòa nhà hình hoa sen cách điệu, mô tả không gian thực tế, mà ở đó, người yêu mỹ thuật có thể truy cập vào các bộ sưu tập, tác phẩm nghệ thuật

và thông tin về Bảo tàng mọi lúc, mọi nơi thông qua website hoặc ứng dụng di động. Hiện có 15 triển lãm đang diễn ra trên nền tảng VAES của Bảo tàng, thu hút khoảng 90 nghìn lượt/người truy cập. Mang giá trị vượt trội, xuất sắc, giải pháp, không gian triển lãm Mỹ thuật trực tuyến - VAES đã mang về Giải thưởng Đơn vị sự nghiệp chuyển đổi số xuất sắc tại Giải thưởng Chuyển đổi số Việt Nam năm 2024 vừa qua cho Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam.

Bắt nhịp cùng xu hướng, Trung tâm Bảo tồn Di tích Cổ đô Huế triển khai app hướng dẫn tham quan "Di tích Huế", ứng dụng công nghệ trải nghiệm thực tế ảo VR3D, quét mã QR Code để xem thông tin hiện vật, xem hiện vật bằng tương tác - Model 3D và xoay 360 độ. Nhằm nâng cao trải nghiệm cho du khách, giữa năm 2024, Trung tâm ra mắt không gian triển lãm văn hóa Metaverse đầu tiên tích hợp Apple Vision Pro qua hợp tác, ứng dụng công nghệ của Phygital Labs, mở ra hành trình ứng dụng công nghệ vào việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa di sản, đón đầu làn sóng công nghệ thực tế mở rộng XR, đem đến trải nghiệm thú vị cho khách tham quan. Hiện Trung tâm cũng đang hợp tác với các đối tác để ra mắt các ứng dụng mới gồm du lịch trải nghiệm đa tương tác và quà lưu niệm phái sinh có chứng thực từ cổ vật... Trong đó, dự án Du lịch trải nghiệm đa tương tác, thí điểm với di tích Hải Vân Quan được số hóa bản đồ du lịch 3D, kiến tạo hành trình khám phá văn hóa qua các câu chuyện và nhiệm vụ check-in tại 9 địa điểm đặc biệt, thu hút gần 3.000 lượt check in chỉ trong 3 tuần thí điểm đầu tiên hoạt động.

Đến với Hà Nội, du khách cũng được trải nghiệm không gian nghệ thuật trình diễn ánh sáng

về đêm, phim 3D mapping "Sử đã lưu danh", tái hiện một cách cảm xúc và sáng tạo câu chuyện lịch sử của Di tích quốc gia đặc biệt Văn Miếu-Quốc Tử Giám, bằng ngôn ngữ nghệ thuật, ánh sáng, âm nhạc, kỹ xảo cùng hiệu ứng sinh động, hấp dẫn, đưa khán giả khám phá vẻ đẹp của di sản văn hóa dân tộc theo cách mới. Bên cạnh đó, nhờ vào chuyển đổi số, du khách có thể dùng các thiết bị thông minh để truy cập hệ thống hướng dẫn tự động, xem video tương tác về lịch sử Văn Miếu hoặc thậm chí tham gia các trò chơi giáo dục về nho giáo. Các ứng dụng thực tế ảo (AR) và thực tế ảo tăng cường (VR) tái hiện khung cảnh hoành tráng của ngày xưa, đưa người xem trở về thời Đinh Công Trứ, những khoa thi để bên sân giảng đường, giúp khách tham quan tìm hiểu rõ hơn về các giai đoạn lịch sử, thông tin về những đợt trùng tu, tu bổ khu di tích một cách sinh động và thú vị.

Trong khi đó, đền Ngọc Sơn lại thu hút du khách bởi chương trình thực cảnh "Ngọc Sơn đêm huyền bí", mang đến trải nghiệm khó quên cho du khách với sự kết hợp chiếu sáng 3D, múa đương đại và biểu diễn thực cảnh trả lại gương bầu cho thần Kim Quy trên hồ Hoàn Kiếm.

Trong xu thế chuyển đổi số, những năm gần đây, các ngành, đơn vị của tỉnh Phú Thọ đã nghiên cứu và đưa vào sử dụng các ứng dụng số, ứng dụng thông minh vào giới thiệu, quảng bá giá trị di sản văn hóa. Về với Đất Tổ, chỉ cần một chiếc điện thoại thông minh kết nối internet, du khách có thể quét QR để tìm hiểu thông tin chi tiết về địa điểm đang tham quan bằng cả video và hình ảnh sinh động cùng các thông tin đầy đủ, hữu ích, sinh động về vùng Đất Tổ. Tại Bảo tàng Hùng Vương (Khu Di tích

lịch sử Đền Hùng), du khách có thể trải nghiệm, tìm hiểu về lịch sử của các hiện vật được trưng bày tại đây chỉ với thao tác quét QR và tải ứng dụng 63Stravel - Khám phá Việt Nam. Đặc biệt, ứng dụng được khai thác với 5 ngôn ngữ gồm: Tiếng Việt, tiếng Anh, tiếng Trung Quốc, tiếng Nhật, tiếng Hàn Quốc... Qua đó, tạo thuận tiện cho du khách, nhất là khách quốc tế đến với Phú Thọ, thúc đẩy du lịch ngày càng phát triển.

Có thể thấy số hóa đã và đang làm giàu thêm kho dữ liệu di sản trong xã hội số hiện nay, để có thể bao quát được hệ thống di sản văn hóa phi vật thể rất phong phú và đa dạng của Việt Nam, kết nối với các kho dữ liệu tương đồng trên thế giới, khai thác được giá trị dữ liệu di sản phục vụ cho sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành công ban đầu vẫn còn những thách thức, khó khăn. Việc lưu trữ dữ liệu phân tán, thiếu đồng bộ và sự thiếu hụt kinh phí cho việc duy trì hệ thống là những thách thức lớn đối với việc xây dựng cơ sở dữ liệu văn hóa di sản. Việc áp dụng công nghệ với di sản dù bước đầu đã bắt kịp những công nghệ mới, nhưng so với thế giới vẫn còn có khoảng cách khá lớn.

Theo các chuyên gia, việc bảo tồn di sản bằng công nghệ số cần có những bước đi chiến lược và toàn diện hơn. Để thực sự kết nối những nỗ lực đơn lẻ này thành một hệ thống thông tin hiệu quả và bền vững, rất cần có sự đồng bộ cả về dữ liệu, luật pháp và nguồn lực. Đây sẽ là con đường để lan tỏa "sức mạnh mềm" văn hóa Việt Nam ra thế giới, đồng thời cũng sẽ tạo ra nguồn lực như những "cú hích" trực tiếp cho phát triển kinh tế, văn hóa, du lịch, dịch vụ./.